

Vári Vince¹

A nyomozási szak egyszerűsítésének kérdései

Bevezetés

A bűnözés egyre erőteljesebb differenciálódása a világ minden országában, ilyen módon hazánkban is a társadalmi polarizálódás erősödésének következményeként jelent meg. Ami jogosan indukálja a kérdést, hogy vajon miért nem tesz érzékelhető megkülönböztetést a jogalkotó a gyorsítás és a hatékonyság jegyében a társadalomra veszélyesség szintje alapján az egyes ügyek nyomozásai között. Márpedig ahogy Blaskó professzor megfogalmazza: a társadalomra veszélyesség értékelése a jogalkotásnak és a jogalkalmazásnak egyaránt kötelessége. „Az adott társadalomban az adott időszakban meglévő értékrendek alapján dönt a törvényhozó, hogy az egyes magatartástípusok tekintetében milyen szinten vonja meg azt az »objektív zsinórmértéket«, amelynek meghaladása esetén a társadalomra veszélyes magatartás elleni védekezéshez büntetőjogi eszközöket kell igénybe venni” (BLASKÓ 2007, 149.). A csekélyebb tárgyi súlyú, de tömeges mértékben előforduló és a kiemelt jelentőségű ügyek megkülönböztetett üldözése a fejlett jogállamokban általános tendencia, így a pragmatikus gondolkodás jegyében a jogfejlesztők jelentős lépéseket tettek annak érdekében, hogy eltérő erőbefektetést és módszereket alkalmazzanak a kezelésükre. A hatékony és gyors igazságszolgáltatással szembeni kíváncsosság kétségtelenül a nagyobb tárgyi súlyú, a kvalifikáltabb elkövetői körbe tartozó bűnözéssel korrelál, azonban érdemes végiggondolni, hogy a társadalom nagyobb hányadát – főleg az elszegényedett vidéki vagy a nagyvárosi gettók közösségét – érintő bagatell bűncselekményi kör üldözését a jogállami garanciák részbeni feladásával vagy más módon kezeljük az említett szélsőségek csillapítására. Ennek a kihívásnak a megoldására több lehetséges irányvonal áll rendelkezésre, így: „A bagatellbűnözéssel szemben célszerűbb tehát az alternatív szankciók egyre több polgári jogi elemet hordozó konfliktusmegoldási gyakorlatának elterjesztése” (KORINEK 2003, 63.). Egy másik elképzelés *a csekély súlyú bűncselekmények körének hatékonyabb elbírálá-*

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Büntető-eljárásjogi Tanszék, adjunktus; r. alezredes.

sára a jelenlegi szabálysértési és a büntetőeljárás keretein kívüli, az opportunitás elvén nyugvó és alkuelemet tartalmazó innovatív rendszer kidolgozását javasolja (AMBERG 2014, 125.). Úgy vélem, hogy az értékhatár alapján történő szelekcióra alapított büntető anyagi jogi dekriminalizálás nem alkalmas válasz az említett tendenciák kezelésére, főképpen, hogy ennél lényegesen hatékonyabb és nagyobb társadalmi elégedettséget hordozó zömmel eljárásjogi intézmények ugyancsak rendelkezésre állnak.

A párhuzamos eljárási rendek a nyomozásban

A probléma nem új keletű, több évtizede fennálló konstans helyzetről beszélhetünk, amely folyamatosan a témát érintő diskurzusok homlokterében áll: „A rendőrség a maga részéről feloszthatná a bűnözést tömeges és kiemelt ügyekre. A tömeges ügyek kezelésében vannak az igazi problémáink, erre nincs megfelelő hatékony stratégiája a magyar rendőrségnek. Az ügyek háromötöde állampolgári feljelentéssel indul. A rendőrség helyi és központi szerveinek aránya torz” (NÉMETH 1999, 108.). Kétségtelen tény, hogy a rendőrség a végrehajtó hatalom részeként végzi bűnüldözési feladatait, szigorú hierarchiába ágyazva, egészen a minisztériumi felsőbb szintű irányítástól az emberekhez legközelebb lévő rendőrörsökig. Önálló szerve működésről és tevékenységvégről a decentralizáció hiánya miatt nem beszélhetünk. Ebből kifolyólag az egyszerűsítést serkentő jó gyakorlatok megjelenése alsóbb szintekről kiindulva szinte kizártnak mondható. Sokkal inkább a nyomozó hatósági munka egységesítésének központilag irányított és ellenőrzött rendszere volt jellemző tendencia a hazai nyomozó hatóságokra nézve, különösen, hogy a munka adminisztratív részének dandárját a tūpontos előírások szerint működő informatikai rendszerben kell teljesíteni. A központosított és egységesített nyomozásokból következően az eljárás rendjére és gyakorlatára nagyrészt az irányító szakmai szerve elvárásai gyakorolnak befolyást, kihatva ezzel a munkaszervezet tevékenységének szervezésére és ezzel a bűnüldöző munka gyorsaságára és minőségére (NYÍRI 2003, 64.), meghatározva a nyomozást folytató alacsonyabb szinten elhelyezkedő szerveknek, hogy milyen mennyiségi és minőségi elvárásokat kell teljesíteni az adott időszakban. A rendőrség a nyomozás megindítását döntően meghatározó legalitás-officialitás elv alapján kénytelen a nyomozati eljárásokat lefolytatni az ügyekben – ritka alkalmak kivételével – tekintet nélkül azok társadalomra veszélyességére. Ennek törvényszerű következménye, hogy a kisebb jelentőségű ügyek lekötik, lassítják és korlátozzák a személyi és tárgyi erőforrások hatékony felhasználását. Ami jelentősen összefügg a szűrőszerepet betöltő ügyész kettős, a nyomozás törvényességét felügyelő és közzvádó szerepkörével (MISKOLCI 2001, 20.). Ameny-

nyiben ez együtt jár – az eredményességi elvárás miatt – az erőforrás minőségi csökkenésével, úgy a differenciáltság tovább erősödik, és az olló jobban nyílik a bagatell és a makrobűnözés között (KORINEK 2003, 62.). Ilyen esetekben a nyomozó hatóság az egyszerű diverzió helyett csupán a rejtett diverzió eszközeivel tud operálni, aminek logikus következményei, hogy például a már kezdetekben eredménytelen nyomozásnak tűnő bagatell cselekményeknél lebeszéljük a panaszoszt, nem veszik fel a feljelentést, nem intézkednek bejelentések esetén (BLAU 1987, 29.). Válaszul a tendenciákra a bírósági szakaszt megelőzően minden európai országban az úgynevezett sztrikt legalitás elvétől elmozdultak, és az ügyek bizonyos körében lehetőséget biztosítottak a megszüntetésre vagy az egyéb formájú befejezésre a rendőrségi vagy az ügyészségi szakaszban. A széles variációs lehetőségek ellenére még mindig jelentős konvergencia tapasztalható Európában (BORBÍRÓ et al. 2009, 179.).

A nyomozások egyszerűsítésének korábbi eljárásjogi megoldásai

A büntetőeljárás észszerűsítése hazánkban az 1960-as években került előtérbe (SZABÓNÉ 1970). A büntetőeljárás e kodifikációs időszakában lett hangsúlyos az eljárások differenciálásának kérdése. Főleg ekkor születtek meg azok az egyszerűsítést szolgáló gyakorlatias nyomozati intézmények, amelyek alapján elegendő tapasztalatot szűrhetünk le, különösen a hatékonyságukat és működőképességüket illetően. Egyszerűbb eljárási szabályok érvényesüléséről akkor beszélhettünk, ha a nyomozás teljes lefolyása az általánostól az egyszerűsítés irányába tért el, ilyenek voltak.

*Az egyszerűsített nyomozás az 1962. évi 8. számú,
a büntetőeljárásról szóló törvényerejű rendeletben (I. Be.)*

A rendelet 110/A. §-a szerint az egyszerűsített nyomozás alapját az ügy ténybeli és jogi megítélésének egyszerűsége jellemzi. Az ügy ténybeli megítélése akkor egyszerű, amikor az ügy tényállása nem szerteágazó, egy epizódból áll. Tehát viszonylag kevés tény bizonyítását igényli, és a bizonyítékok közvetlenek, illetve a közvetettek mellett ezek túlsúlyban vannak. Jogi megítélése egyszerű, ha az alapvető jogi kérdések: a minősítés, a büntetethetőséget kizáró okok fennállása, továbbá a bűnösség megfelelően eldönthető (KISS 1983, 92.). A 10/1966. BM számú utasítás szerint: „Az ügy ténybeli megítélése egyszerű, ha a cselekmény nem szerteágazó, a tényállás megállapításához a bizonyítékok rendelkezésre állnak, a bizonyítékok között meglévő esetleges ellentmondások azonnal tisztázhatóak, a szükséges szakértői

vélemény, tárgy, vagy személy hosszabb időt nem igénylő vizsgálata után nyomban előterjeszhető.” Az ügy jogi megítélése pedig akkor egyszerű, ha a megállapított tényállás alapján a bűnösség kérdésében egységes a jogértelmezés, és érdemben állást lehet foglalni. A bűnösség kérdésében az állásfoglalás rendszerint akkor nem problematikus, ha a jogkérdés eldöntésére kiterjedtebb vizsgálatra nincsen szükség, a büntetethezesség nem vitatott. A rendes nyomozással való viszonyára jellemző ennek az elsőbbsége. Ha tehát a nyomozó hatóság az egyszerűsített nyomozás megkezdése után – esetleg a kiegészítés folytán – azt észleli, hogy az egyik fő feltétel, például a bizonyítékok az ügyben rendelkezésre állnak, nem állapítható meg, úgy az eljárást a rendes szabályok szerint folytatja, anélkül, hogy arról külön határozatot hozna. A Be. szabályai értelmében ugyanis bizonyíték az eljáró hatóságnak az eljárási szabályok alapján lefolytatott, eljárási szabályok keretében teljesített cselekményei, amelyek ennek eredményei során képződnek. A formakötöttségen való lazítás sem történt meg, ezért nem működött, csak az ügyek 1-2%-ánál folytatták le így az eljárást (SZABÓNÉ 1970, 138–150.). A nyomozó szervek ugyanis még a legegyszerűbb ügyekben is igényelték azt, hogy a papírokon, valamint a terhelt közlésén, vallomásán kívül saját észleleten nyugvó, azaz közvetlenül megvizsgált, értékelt bizonyítékokkal alátámasztott adataik legyenek arról, hogy a büntett elkövetése valóban megtörtént-e.

A vétségi eljárás az 1973. évi I., a büntetőeljárásról szóló törvényben (II. Be.)

A vétségi eljárás kifejezetten a büntető anyagi jog kétféle társadalomra veszélyességi kategóriájához alakítva egyszerűbb eljárási rendet tett lehetővé a vétségek esetében, míg a büntetteknel büntetési eljárás alapján folyt az eljárás. A büntett és vétség elhatárolását a jogalkotó a bűncselekmény társadalomra veszélyessége és a bűnösség alapján végezte el, ami a büntetési tételben realizálódott. A vétségi eljárás egyszerűsítései a nyomozási és a bírósági szakaszban szintén megjelentek, elsősorban a bizonyítási cselekmények lefolytatásának garanciális rendelkezései kérdésében. Az írásbeliség alóli mentesítés vagy részbeni mentesítés azonban nem jelentette az általános alanyi jogok vagy törvényi előírások elmaradását (CHWALA–FÜLÖP–SLÉDER 2000, 218–220.).

A két eljárás viszonyát a további szabályok rendezték:

- fő szabály: erősebb a büntetési eljárás, vagyis vétségiben lehet büntetési eljárást, ellenben büntetettiben nem lehet vétségi eljárási szabályokat alkalmazni;
- kötelező áttérni: ha megállapítást nyert, hogy a vétségi eljárás szabályai nem alkalmazhatók. „Ha a hatóság megállapítja, hogy a vétségi eljárás szabályai nem alkalmazhatóak, a nyomozást a büntetési eljárás szabályai szerint folytatja” (II. Be. 155. §).

A vétségi eljárás egyszerűsítése, könnyítése volt, hogy a jegyzőkönyv helyett jelentést lehetett készíteni: tanú kihallgatásáról, szemlérlől, a helyszínelésről, bizonyítási kísérletről, lefoglalásról, motozásról. Ezeket ugyancsak együtt egy jelentésbe (vétségi jelentésbe) lehetett foglalni. A jelentés tartalma részletesen szabályozva volt, kifejezetten a tanú kihallgatása tekintetében. Többek között a részletességnél a kriminalisztikai szabályokat betartva a rekonstruálhatóság követelményét be kellett tartani.

Az 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (korábbi Be.) a jelentés készítésének lehetőségét átvette a feljelentés kiegészítése és a bizonyítási eljárások esetében, de kivételként határozta meg a tanú kihallgatását. Ezzel lényegében a legdöntőbb jelentőségű könnyítés lehetőségét zárta ki az új törvény, ugyanis – ahogy az alább ismertetett adatokból kitűnik – éppen a tanúkihallgatás volt a jellemzőbb bizonyítási cselekmény, amely a jegyzőkönyv helyett jelentés készítését tette lehetővé (VÁRI 2014). További csorbát jelentett a nyomozások egyszerűsítésén, hogy a bíróság elé állítás esetében megszűnt a könnyített nyomozási formáció, amely a tettenéréses cselekmények eljárási rendjét könnyítette, ezzel gyorsította volna.

Az egyszerűsített nyomozás kívánalmai

Jogosan merül fel: milyen legyen az egyszerűsített nyomozás? Ennek kapcsán le-
szögezhető, hogy az ilyen nyomozások adatainak olyanoknak kell lenniük, hogy
egyébként csak támpontul szolgáljanak a bíróság vagy az ügyész számára, vagyis
azokra csak akkor építhet, ha saját közvetlen észlelete alapján hitelt érdemleges-
ségükről meggyőződött. Amennyiben a bizonyítékok közvetlen értékelése a nyo-
mozási szakaszban nem történik meg, úgy ez a tevékenység a bíróság kizárólagos
feladatává válik. A nyomozás során figyelembe vett adatok az ítélet alapjául
szolgáló bizonyítékokká csak akkor válhatnak, ha azokat a bíróság – a tárgyalás
során lefolytatott bizonyítási eljárás keretében – a büntető eljárás számára rele-
vánssá, értékelhetővé teszi. Az ilyen nyomozások egyszerűsége ténylegesen csak
a bizonyítékok összegyűjtésére és a bíróság elé tárására korlátozódik, azonban
azokból a nyomozás egyenként sem, összhatásukban sem nyer ki és konstatál
bizonyítandó tényt. „Túl kellene lépniünk a nyomozás szerepét és jelentőségét
illetően a büntetőeljárás minden szakaszát áthatóan meggyökeresedett illúzió
és rutinon, aminek következtében az ügyésznek dominánsabb szerepet kellene
betöltenie a bírósági eljárásban, miközben a bírónak sem lenne lehetősége a nyo-
mozás eredményének reprodukálására, ami ellen akár berzenkedhet is a jog-
alkalmazó konformizmusa. [...] Mi lehet azonban a nyomozás feladata akkor,
ha lefolytatása a bírósági tárgyalás előkészítéséhez sem feltétlenül szükséges?”

(FÁZSI–FODOR 2014, 48.) Alapvetően olyan szemléletváltást kell megtenni, amely a nyomozástól nem kíván meg sem többet, sem kevesebbet, mint amire hivatott: a bírósági tárgyalás előkészítését (BÓCZ 1990, 51.). Különösen, ha a bűncselekményre már a nyomozás elrendelése előtt fény derült, elkövetőjének személye ismert, a lehetséges bizonyítási eszközök pedig hiánytalanul rendelkezésre állnak. Másrészt vajon mennyire takarékosak és racionálisak a minden eljárás szakaszt – valószínűségi szinten áthaladó – formálisan lefolytatott nyomozások, ahol a büntetőeljárások az ügyek elhúzódsához és bonyolódásához vezetnek? (KIRÁLY 1996, 670.) Leszögezhető, hogy a tárgyalásra való előkészítés ebben az értelemben korántsem az ügy bírósági döntésre való kész állapotra alkalmassá tételét kell jelentse, amikor már a bírósági bizonyítási eljárás is pusztán formalitás, és a vádlotti védekezés is okafogyott (VÁRI 2017, 134.).

A differenciálás, voltaképpen a nyomozás egyszerűsítése leginkább akkor tölti be a szerepét, ha éppen a rendes bírósági szakaszt a társadalomra kevésbé veszélyes kategóriákban iktatja ki. Eszerint az eljárás differenciálás szorosan kapcsolódik a diverziós út és az alternatív szankciók témájához. Célja a szabadságvesztés kiváltása, annak érdekében, hogy elkerülhető legyen a börtön rekriminalizálódást előmozdító káros következménye (FAKÓ 2003, 10.). Evidens, hogy a bagatell bűncselekményeknél nagyobb károkat okoz a büntetés, mint amit az elkövető maga a bűncselekménnyel okozott. Különösen, hogy akár azt még jóvá is tenné vagy tehetné, amennyiben arra az igazságszolgáltatás jól működő jogintézményeket kínál. Egy büntetőjogi beavatkozás ugyanis inkább megszilárdítja azt a viselkedési formát, amely a bűncselekmény elkövetéséhez vezetett (KURY–LERCHEMÜLLER 1981, 173.).

A nyomozási szakasz egyszerűsítésének kezelése a 2018. évi XC. büntetőeljárás törvényben (hatályos Be.)

A hatályos Be. komoly reformjának tekinthető, hogy a jogalkotó helyesen ismerte fel, hogy szükséges lépés az eljárás gyorsítását és a hatékonyság javítását biztosító elterelési eszközök fejlesztése. Azonban nem az ügyek horizontális, párhuzamos eljárásrendekre osztott differenciálása mellett, hanem a nyomozás egészének vertikális felosztása mellett döntött, amellel érvelve, hogy a felderítés egyébként sem formakötött, és az ügghöz kötött rugalmasság elvárható lesz az ügyész és a nyomozó hatóság új viszonyára tekintettel (Javaslat 2017, 430.). Olyan megoldást választott, amely a nyomozó hatóságnak nagyobb önállóságot biztosít a felderítési szakaszban, ezért annak ügyészi irányítását és a határidejét is megszüntette (VÁRI 2019, 58.). Emellett hasonlóan eljárásgyorsítási szándékkal kiszélesítette a terhelti együttműködés rendszerét, amivel a bírósági

előkészítő ülés szerepét értékelte fel. Ahhoz azonban, hogy az ügyész hatékonyan tudja vádló álláspontját az előkészítő ülésen képviselni, alapos és részletes nyomozati anyagra van szükség. Ha pedig a nyomozás alapos, következőképp bőséges a reálbizonyítási cselekményekben, az kétségtelenül a nyomozó hatóság munkaterhelésében jelenik meg. Mindezekből következően, amennyiben olyan eljárásjogi helyzet jön létre, ahol konkurál egymással a tárgyalás előtti elterelési lehetőség a felderítést követő, vizsgálat előtti eltereléssel, úgy értelemszerűen a tárgyalást megelőző elterelési forma élvez majd nagyobb ügyészi támogatást. Kiváltképp, ha az előkészítő eljárás „sikere”, úgymint az ott megtett beismerő vallomás, nagymértékben a vizsgálati tevékenység bizonyítási teljesítményének függvénye. A hatálybalépés óta a jogalkalmazási gyakorlat igazolta eme hipotézist: amíg az előkészítő ülésen a terhelti beismerő nyilatkozatok száma az egekbe szökött, addig a nyomozási diverziók alkalmazása szinte elhanyagolható mértékű volt. Az előkészítő ülés ilyen jellegű térhódításával a nyomozás vizsgálati szakaszában lévő ügyek átlagos ideje megnövekedésének veszélye valós, ami kétségtelenül arra mutat, hogy a nyomozási szakasz ténybizonyítási tevékenységének növekedése tendenciózus, ami egyértelműen a túlbizonyítás következménye (AVAR 1986). Logikusan tehát a késedelem és az eljárás lassulása a jövőben a nyomozást fogja érinteni. A nyomozásban pedig, ahogy a korábbiakban kifejtettem, nincs egyszerűsített eljárási forma, de még kógens szabály sem a sommás rövidített eljárások, mint akár a bíróság elé állítás alkalmazására, ami korántsem célszerű, ha az eljárás egészét és nem csupán a bírósági és az ügyészi alrendszer nézzük (FÁZSI–STÁL 2012, 47.).

Összegzés

A bűnözés felvázolt tendenciái már az 1960–70-es évek Magyarországon reagálásra készítették a büntetőpolitikát is a kodifikáció területén. Ebben az időszakban került előtérbe a büntetőeljárás észszerűsítése (14/1973. számú NET határozat, 11. pont). Különösen ekkor lett hangsúlyos az eljárások differenciálásának kérdése, aminek köszönhetően a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvényben már megszülettek az egyszerűsítést szolgáló gyakorlatias intézmények, voltaképpen már elegendő tapasztalatokat szűrhetünk le azokból, különösen a hatékonyságukat és működőképességüket illetően. A szocialista jogrendszer leváltási kényszere és a nyugat-európai demokráciákkal való harmonizálás elvárása eredményezte a második világháború előtti garanciális kötöttségekhez való visszatérést, ami a későbbi kodifikációs törekvések vesszőparipájává válva a differenciálás célszerűségi követelményét immár háttérbe szorította. Sajnálatos módon közel ugyanabban az időben jutott el az európai jogfejlődés a dif-

ferenciálás és a diverziók követelményének egyre erőteljesebb hangsúlyozási igényének megfogalmazásához, amikor nálunk a rendszerváltozás a szocialista jogrendszer teljes revíziójával annak minden intézményét ostrom alá vette. Következésképpen hiába született meg 1987-ben az Európa Tanács ajánlása a büntetőeljárás differenciálásáról, az aktualitásvesztettsége miatt „gondolataiban” nem kapott polgárjogot az akkor új (1998. évi XIX.) Be. törvény koncepciójában sem [2002/1994. (I. 17.) Korm. határozat]. Mindannak ellenére, hogy indoklása több mint provizórikus képet fest a jelen és jövő bűnözéséről, leszögezve, hogy a hagyományos eljárási rendek szerint működő igazságszolgáltatási rendek szükségszerűen idézik elő a késedelmeket [Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R(87) 18. számú ajánlása].

Összességében megállapítható, hogy a hatályos Be. törvénnyel a jogalkotó nem kívánt az igazságszolgáltatás alrendszerait komolyan érintő szervezeti átalakításokkal járó reformokat bevezetni. Továbbá úgy döntött, hogy az egyes ügyek büntetőjogi és elsősorban társadalomra veszélyességi szempontból való differenciálására nincs szükség, ennél fogva nem indokolt a könnyített, egyszerűsített párhuzamos eljárási rend melletti nyomozás sem. Végül a horizontálisan egymás mellett futó eljárásrendek helyett inkább a számos egyéni értékelést lehetővé tevő, komplexebb külön eljárásos rendszer mellett tette le a voksot (IM előterjesztés 2015, 16.). Álláspontom szerint ez a jogalkotói megközelítés azon a réves feltételezésen alapult, amely figyelmen kívül hagyja egyrészt a nyomozó hatóságra olyannyira jellemző bűnüldözési szervezeti érdeket, másrészt a működésének alapjául szolgáló statisztikai szemléletet (KORINEK 2006, 48.). Továbbá azt az evidenciát, hogy egy a II. Be. vétségi eljárásához hasonló párhuzamos eljárási rend, illetve észszerűen egyszerűsített nyomozási eljárás esetében a nyomozó hatóság – az egyes ügyekre jutó nyilvánvalóan alacsonyabb adminisztratív munkaterhelés esetén – lényegesen nagyobb számban indítana vagy kezdeményezne eljárásokat, csökkentve ezzel a rejtett diverzió és a statisztikai manipuláció felé irányuló nyomást. A szabályozás fintora, hogy éppen az adminisztratív terhelés megnövekedését és a bizonytalanságot hozták érvül, hogy miért nem a párhuzamos eljárási rend mellett döntöttek (Javaslat 2017, 431.). Önmagában tehát a nyomozás felderítésre és vizsgálatra osztott rendszere nem járult hozzá, hogy az általános nyomozó hatóság ügyszerek mechanizmusa a korábbi eljárási törvényekhez képest kevésbé intenzív módon működjön. A hatályos büntetőeljárás törvény tehát komoly, reformszerű változást nem hozott a nyomozó hatóság életébe. Ennél fogva nem kezelte a legégetőbb kérdéseket, és nem is adott hatásos választ rájuk.

Irodalomjegyzék

- AMBERG Erzsébet (2014): Büntetőjogi változások – rendészeti reakciók. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 15. köt. 121–125.
- AVAR Jenő (1968): Bizonyítási gyakorlat a nyomozásban. *Kriminálisztikai Tanulmányok*, 6. köt. 123–138.
- Az új büntetőeljárási törvény szabályozási elvei. 20150224 IM előterjesztés az új Büntetőeljárási törvény szabályozási elveiről. Elérhető: <https://bit.ly/3fRjmSU> (A letöltés dátuma: 2020. 02. 20.)
- BLASKÓ Béla (2007): *Magyar Büntetőjog. Általános rész*. Harmadik, átdolgozott kiadás. Budapest, Rejtjel.
- BLAU, Günter (1987): Diversion und Strafrecht. *Jura*, 9. évf. 1. sz. 25–34.
- BÓCZ Endre (1990): Elgondolások a büntetőeljárás újrakodifikálásához. *Belügyi Szemle*, 28. évf. 1. sz. 51–58.
- BORBÍRÓ Andrea – KISS Anna – VELEZ Edit – GARAMI Lajos szerk. (2009): *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve*. II. kötet. Budapest, IRM.
- CHWALA Tamás – FÜLÖP Edit – SLÉDER Judit (2000): *Büntetőeljárás-jog*. Budapest, Rejtjel.
- FAKÓ Edit (2003): *Diverzió a német, az osztrák és a magyar büntetőeljárásban*. PhD-értekezés. Miskolc, ME ÁJK Deák Ferenc Állam és Jogtudományi Doktori Iskola.
- FÁZSI László – FODOR Anett (2014): A bíróság elé állítás szabályozásának változásai a gyakorlat tükrében. *Belügyi Szemle*, 62. évf. 1. sz. 75–91.
- FÁZSI László – STÁL József (2012): A nyomozás nélküli vádemelés lehetőségének kérdéséről a büntetőbíró szemszögéből. *Belügyi Szemle*, 60. évf. 12. sz. 31–49.
- KIRÁLY Tibor (1996): Az 1896. évi első büntető perrendtartás száz év távlatából. *Magyar Jog*, 11. sz. 670–672.
- KISS Daisy (1983): A bíróság elé állítás gyakorlatáról. *Belügyi Szemle*, 21. évf. 8. sz. 92–95.
- KORINEK László (2003): Tendenciák. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 1. sz. 57–67.
- MISKOLCI László (2001): Egy konferencia tanulságai, avagy a magyar büntetőeljárás továbbfejlesztésének az ügyész-e a kulcsszereplője. *Ügyeszek Lapja*, 1. sz. 5–23.
- NÉMETH Zsolt (1999): Kérdőjelek a modernizáció körül. Hozzászólás dr. Orbán Péter előadásához. *Kriminológiai Közlemények*, 57. köt.
- NYÍRI Sándor (2003): Az ügyészség és a nyomozó hatóságok kapcsolata a büntetőeljárásról szóló törvény hatálybalépése után. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 7–8. sz. 56–71.
- SZABÓNÉ Nagy Teréz (1970): *A büntető eljárás egyszerűsítése*. Budapest. KJK.
- T/13972. számú törvényjavaslat a büntetőeljárásról. (Javaslat) Budapest. 2017. február. Elérhető: www.parlament.hu/irom40/13972/13972.pdf (A letöltés ideje: 2020. 02. 20.)
- VÁRI Vince (2014): Hatékonyság a nyomozásban. In SCHAU ANITA – SZABÓ ISTVÁN szerk.: *III. Interdiszciplináris doktorandusz konferencia*. Pécs, PTE Doktorandusz Önkormányzat. 177–195.
- VÁRI Vince (2017): A nyomozás szerepének változása az új Be. kódexben. In KIGLICS NORBERT szerk.: *II. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia*. Nagykanizsa, Pannon Egyetem. 128–138.
- VÁRI Vince (2019): Elterelés és az ügyész – nyomozó hatóság kapcsolata a nyomozásban. In MARTON ZSUZSANNA – NÉMETH KORNÉL – PÉTER ERZSÉBET szerk.: *III. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia*. Nagykanizsa, Pannon Egyetem. 52–62.